

HAVETS BY - NEXØ HAVN

Blue research

NOVEMBER 2023

Finansieret af
Den Europæiske Union

LAG Bornholm - sætter noget i gang

Har modtaget tilskud fra Indenrigs- og Planministeriets Nationale FLAG-pulje

An aerial photograph of a coastal town, likely Bornholm, showing a harbor with several boats, a residential area with orange-roofed houses, and a large blue circle overlay in the center. The circle contains the word 'VISION' in large white letters and a paragraph of text in a smaller, italicized font.

VISION

*HAVETS BY skal på en ny
og innovativ måde sætte
fokus på fiskeriets
betydning for Bornholm,
både i fortiden, i nutiden
og i fremtiden*

VISION

HAVETS BY skal på en ny og innovativ måde sætte fokus på fiskeriets betydning for Bornholm, både i fortiden, i nutiden og i fremtiden

Dette skal ske gennem udvikling og etablering af forskellige formidlingstiltag på havnen, der tilsammen danner rammen for:

- Nytænkende formidling og turismeattraktioner der involverer og interagerer
- Attraktivt og innovativt miljø for mindre "start-ups" der arbejder med blå økonomi og dermed understøtter en bæredygtig "genopfindelse" af det bornholmske fiskeri
- Små kommercielle virksomheder såsom cafeer, restauranter og produktion af lokale marine fødevarer

Prospektet for "Havets By" vil kunne anvendes til at skabe politisk vilje for projektet.

Prospektet er også tiltænkt at kunne tiltrække fremtidige investorer, som kan se muligheder i Nexø Havn som nyt innovativt oplevelsesmiljø.

BAGGRUND FOR PROSPEKTET

Metode

Gennem interviews med interessenter og fagfolk, indhentning af inspiration fra besøg på andre oplevelsescentre, egne observationer og læsning af centrale rapporter, er dette prospekt udarbejdet som et idékatalog. Gennem processen har der været fokus på at definere de grundlæggende formål for Havets By som attraktion, formidlingscenter og oplevelses-havn.

Det er gjort ud fra det perspektiv, at hvis Havets By også skal være relevant og spændende at besøge om 10 eller 15 år, er der behov for at tænke udgangspunktet dynamisk og levende. Det skal være et sted, der er i bevægelse, et sted, som inviterer til dialog med gæsterne og omverdenen.

Det er vores håb, at konceptet kan bidrage til at skabe et solidt fælles fundament for udviklingen af Havets By.

Den blå fortælling

Bornholms 'blå fortælling' er en bred fortælling, der handler om erhvervshistorien om fiskeriet - som formidles på øens museer - men også om fødevarer, den marine natur, der omgiver øen, den lokale identitet og ikke mindst fremtidens bæredygtige produktion af energi og fødevarer.

Iværksætterkultur

Flere har peget på, at Nexø Havn har skabt en iværksætterkultur af nye virksomheder, bla inden for fødevarereproduktion. En af forklaringerne på Nexøs rolle i forhold til iværksætteri er, at havnen udlejer en række lejemål til små virksomheder. På den måde er der skabt et miljø med små start-ups, restauranter, og ældre virksomheder, der tilsammen skaber et innovativt miljø, men som også er et trækplaster i forhold til turisme.

Blå turisme

Den blå turisme på Bornholm er især centreret omkring havnene. Gennem en lang årrække er havnenes funktion ændret sig fra at være industrihavne, der primært har baseret sig på fiskerierhvervet og udskibningen af granit, kul og klinker til samlingspunkt for forskellige former for outdoor aktiviteter som kajak, vinterbadning, sejlad, surfing, dykning mv. Der er de senere år etableret faciliteter for en række af disse aktiviteter.

Turismeperspektivet i Havets By ligger i en fastholdelse og styrkelse af Nexøs Havns miljø og havnerelaterede funktioner, og ikke mindst liv og aktivitet, der forventes at finde sted på kajen.

FORTÆLLINGEN OM NEXØ HAVN

Den overordnede fortælling om Nexø Havn handler om fiskeriets økonomiske, kulturelle og naturmæssige betydning for Bornholm og for Nexø Havn. Havnens oprindelige formål som aktiv og attraktiv fiskerihavn med tilhørende funktioner og bygninger er ændret gennem nedgangen i fiskeriet. Nexø Havn har derfor brug for at blive genfortalt som en havn med et ændret og moderne fokus. Et fokus på nye marine produkter, på nye typer af oplevelser og et vigtigt kulturmiljø over fortiden, men som fortælles i fremtiden.

Det kreative nord har fokus på Outdoor

De udendørs havnefaciliteter er i fokus i forbindelse med planer for etablering af en strandpark nord for havnen. Der skal skabes et nyt rekreativt område med badefaciliteter, vandaktiviteter, opholdsaktiviteter og promenade, hvilket vil øge mulighederne for blå outdooroplevelser på øen.

Det maritime syd har fokus på fiskeriet, erhvervet, biologien og den blå økonomi

På havnens sydlige arealer skal udviklingen medvirke til at opretholde og styrke havnens oprindelige funktioner og faciliteter: havnebassiner, anløb af store og små både, industri- og erhvervsvirksomheder, det rå havnemiljø og byggeri, der vidner om den tidligere fiskeri- og industrihavn.

Udviklingsplanens forslag om 'det maritime syd' tager udgangspunkt i Nexø Havns mål om at opretholde et aktivt erhvervsområde omkring det sydligste bassin.

FISKERIETS STOLTE HISTORIE

Fiskeriets historie på Bornholm

Lige siden vikingetiden og middelalderen har fiskeriet spillet en stor rolle for Bornholm. Allerede dengang blev der fisket og forarbejdet fisk på Bornholm. Det var primært kystfiskeri og i de omkringliggende farvande.

I løbet af middelalderen blev Bornholm et vigtigt knudepunkt for handel og fiskeri i Østersøen. Bornholms geografiske placering gjorde øen til et naturligt centrum for handelsruterne mellem Skandinavien, Baltikum og Centraleuropa.

I det 16. og 17. århundrede oplevede Bornholm en betydelig vækst inden for fiskeriet. Øen var kendt for sit sildefiskeri, og sild blev en værdifuld eksportvare. Sildeperioden, hvor store stimer af sild samledes nær Bornholm, tiltrak fiskere fra forskellige dele af Østersøen.

Denne periode var afgørende for Bornholms økonomi og førte til opblomstringen af fiskerisamfund langs kysten.

I det 19. og 20. århundrede begyndte Bornholm at udvikle moderne fiskeindustri og infrastruktur. Fiskerihavne blev opført, og fiskeflåden blev moderniseret med indførelsen af dampskibe og senere motorbåde. Fiskeri blev stadig mere industrialiseret, og Bornholm blev et vigtigt centrum for både fiskeri og forarbejdning af fisk.

Fiskeriets betydning

Med etableringen af "Havets By" vil der blive sat fokus på fiskeriets betydning for Bornholm, både i fortiden, i nutiden og i fremtiden.

Kulturelt er Bornholm formet af fiskeriet, og mange bornholmere har tidligere haft et liv på havet, eller på de fiskeindustrier, der voksede op på havnene. En forståelse af de historiske spor efter fiskeriet er et vigtigt fundament for at udvikle fremtidens praksis for udnyttelse af havet, hvad enten det er fiskeri og anvendelse af nye arter til fødevarer, dyrkning af muslinger eller produktion af tangprodukter.

Fiskerihavn som kulturmiljø

På Nexø Havn er store dele af fiskeriet rykket ud, og der er en stor bygningsmasse, der skal finde ny anvendelse.

Lakseklækkeriet, der ejes af Nexø Havn A/S rummer en spændende historie om laksefiskeri i Østersøen og bestandsophjælpning.

Samlet set er der på havnen et større sammenhængende havneareal, der har understøttet fiskeaktiviteter, og som kan danne fundament for en spændende fortælling om fiskeriet, og med innovation og viden bidrage til en omstilling af et nyt fiskeri.

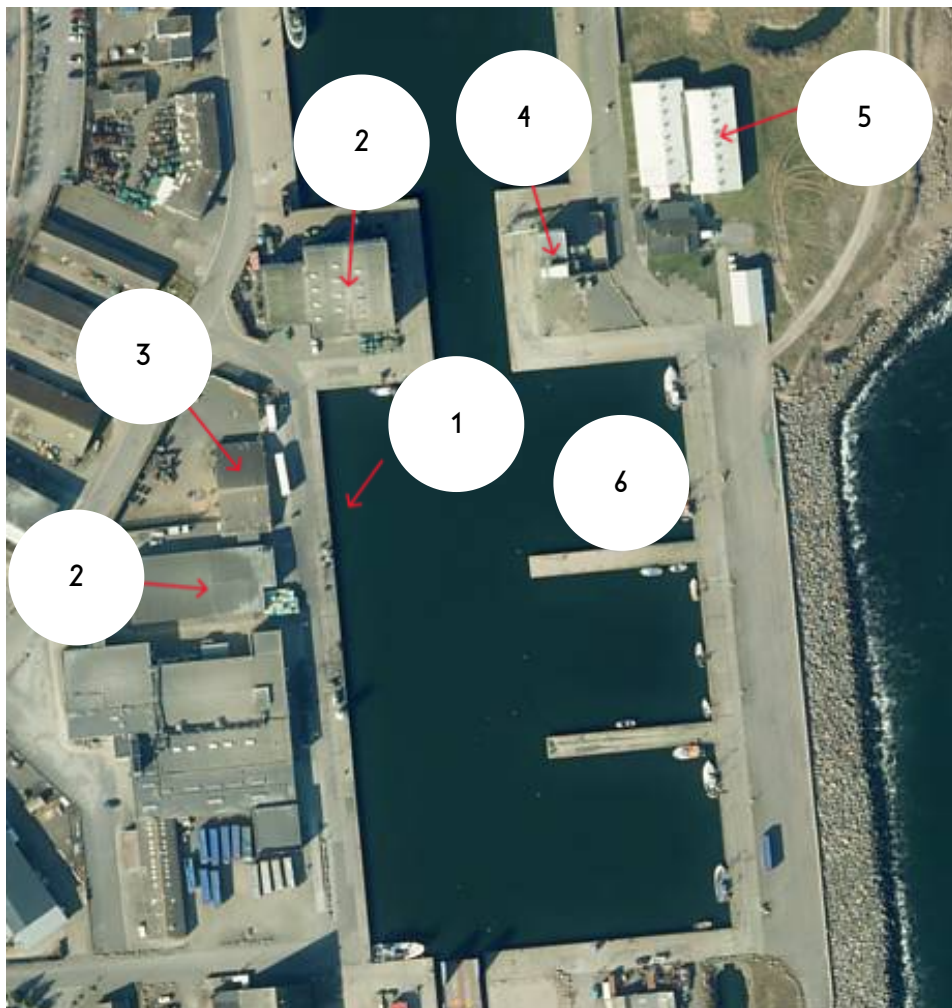
HVAD SØGER TURISTER PÅ HAVNE

Turister søger typisk efter forskellige oplevelser på havne afhængigt af deres interesser og præferencer. Her er nogle eksempler på de mest almindelige oplevelser, som turister søger på havne:

- **Kulturelle oplevelser:** Mange gæster besøger havne for at opleve den lokale kultur og historie. Dette kan omfatte besøg på museer og gallerier, udstillinger og guidede ture, hvor man kan lære mere om områdets historie og traditioner.
- **Mad- og drikkeoplevelser:** Havne har ofte gode restauranter og caféer, hvor man kan nyde lokale retter og drikkevarer. Mange turister søger efter kulinariske oplevelser og prøver gerne forskellige specialiteter fra lokalområdet.
- **Shopping:** Havne er populære besøgsmaal for shopping. Turister efterspørger butikker, markeder og boder, der sælger lokale varer og souvenirs.
- **Aktiviteter på vandet:** Havne er ideelle steder for vandsport og aktiviteter som sejlture, fiskeri, kajakroning og dykning.
- **Natur- og landskabsoplevelser:** Havneområder kan have smukke naturscenerier og strand landskaber, der er værd at udforske. Turister vil gerne kunne gå ture langs kysten/stranden.
- **Begivenheder og festivaler:** Havne kan være samlingspunkt for forskellige begivenheder og festivaler, såsom musikfestivaler, madfestivaler og markeder.

PLANTEGNING FOR HAVETS BY

1: Udstillingsskib – moderne trawler

2: Oplevelsescenter om moderne fiskeri, Østersøen i fremtiden. Udstilling og formidling / Skoletjeneste

3: Udviklingscenter for fremtidens marine fødevarer

4: Café i det gamle isværk

5: Åbent center om fiskeopdræt

6: Skudehavn

UDSTILLINGSSKIB

Gå ombord og bliv mødt af lugten af fisk, dieselolie og saltvand.

Besøg kahytten, de smalle køjer og lev dig ind livet som fisker på havet.

Få et kig ned i lastrummet og besøg styrehuset, for at se den avancerede teknik ombord et fiskefartøj.

Mød fiskeren og hør hans historie.

Formål

Der skal skabes en oplevelsesrig og sanselig fortælling om livet ombord på en større moderne fiskefartøj, hvor fiskernes hverdagsliv og arbejdsopgaver ombord synliggøres gennem interaktiv formidling.

Indhold

En kutter/trawler indrettes og gøres tilgængelig, så man trygt og ubesværet kan komme omkring i skibets lastrum, styrehus, dæk og kahyt/kabys. I styrehuset opsættes videoskærme, så man kigger ud på et stormende hav. I kahytten fortæller en fisker via skærm om livet ombord på et fiskefartøj. På dækket viser skærme hvordan trawl og vod tages ombord og fisken sorteres.

Målgrupper

Danske og udenlandske turister, børnefamilier, skoleklasser

STEMMER FRA HAVET

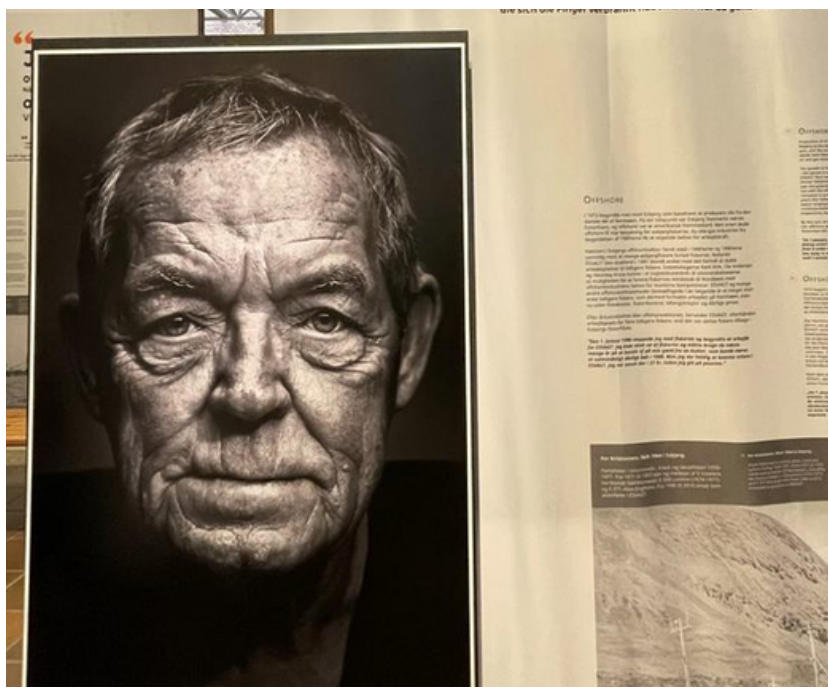
Kom indenfor i huset og hør esbjergfiskerne fortælle. Oplevelser på Nordsøens sættes sig varig spor hos enhver, der havde fiskeriet som levevej. Du kan både høre om voldsomme begivenheder til havs og om det helt almindelige arbejdsliv på fiskekutterne.

UK VOICES FROM THE SEA

Come in and hear the Esbjerg fishermen speak. Everyone who fished for a living on the North Sea was shaped by the experience. Come in and listen to the stories of drama out at sea and everyday working life on the fishing cutters.

DS STIMMEN VON DER SEE

Treten Sie ein und lauschen Sie den Erzählungen der Esbjerg-Fischer. Die Erlebnisse auf der Nordsee haben bleibende Spuren bei jedem hinterlassen, der die Fischerei als Lebensweg wählte. Sie werden von gewaltigen Ereignissen auf See und vom ganz normalen Arbeitsleben auf den Fischkuttern hören.

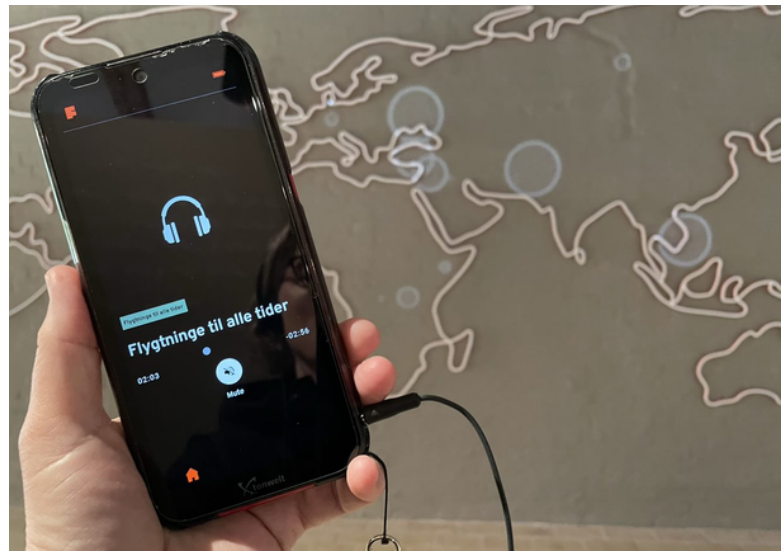
OPLEVELSESCENTER

Oplev havet og fiskeriet gennem moderne design og nyeste teknologi

Kom med i lytteteatret, hvor man får en lydoplevelse fra en arbejdsdag på havnen via nyeste type af audioguides.

Oplev havnens fortid, nutid og fremtid gennem Augmented Reality og Virtuel Reality

Få oplevelser til både til sanser, krop og hjerne

FORMIDLINGSCENTER

Få viden om fiskerierhvervets fortid og fremtid

Kom med på en kulturhistorisk rejse gennem Bornholms fiskerihistorie

Se og hør om Østersøens økologi og fremtidens bæredygtige maritime ressourcer

Tag del i diskussionerne om fremtidens hav, fremtidens fiskere og fremtidens bæredygtige udvikling

Formål

At skabe en interaktiv udstillings-virksomhed om fiskeriet i Østersøen. En udstilling, der anvender nyeste digitale teknik, for at fortælle om et liv på havet, på Nexø Havn og på Bornholm.

Indhold

Fortællinger om fiskeriets betydning for Bornholm. Havnens kulturhistorie, Østersøens økologi, Fremtidens hav og fremtidens bæredygtige fiskeproduktion/fiskeri. Fremtidens fødevarer - andre maritime produkter

Digital formidling og interaktive udstillinger, herunder anvendelse af nyeste digitale teknik* til oplevelser af livet på en fiskekutter, lægge en kutter til kaj, være ombord på dækket af kutter i rum sø,

Målgrupper

Danske og udenlandske turister, børnefamilier, skoleklasser, erhvervsturister, uddannelsesinstitutioner

UDVIKLINGSCENTER FOR FREMTIDENS MARINE FØDEVARER

**Nytænkende og eksperimenterende
fødevareudvikling**

Laboratorium for ny blå gastronomi

Mødested og netværk for produktudviklere

Café og butik

Formål

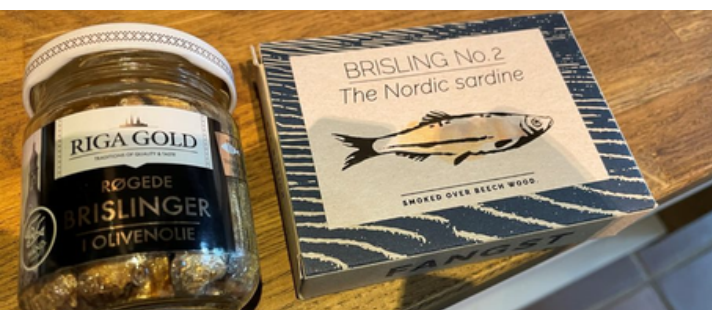
Havet er fremtidens spisekammer! At skabe et gastronomisk udviklingscenter for fremtidens marine fødevarer. Innovation og udvikling af nye produkter er en forudsætning for at der kan ske en omstilling af fiskeriet til nye arter og produkter. Denne udvikling forudsætter gode netværk og gode fysiske rammer. Etableringen af et innovationsværksted i et miljø med små kommercielle virksomheder vil skabe en lokal smeltedigel, hvor viden, ideer, erfaringer og kapital sikrer en hurtig udviklingshastighed, og skabelse af nye virksomheder.

Indhold

Laboratorie og køkkenfaciliteter, (Gerne koblet til Gaarden - med en marin afdeling på havnen)
Lille cafe og butik, hvor lokale marine produkter forhandles og serveres
Eventbaseret formidling

Målgrupper

Små start-ups, kokke- og andet restaurationspersonale, fødevareerhverv, produktudviklere

CAFÉ I DET GAMLE ISVÆRK

Ingen havn uden en iskiosk/café

Udnyttelse af historisk isværk til cafédrift

Tiltrække turister og give dem flere grunde til at blive længere

Formål

At udnytte en eksisterende bygning til servering af is mv. Samtidig med en formidling af isværkers betydning for landing og håndtering af fisk på fiskerihavne

Indhold

Genetablering af Isværket som et kulturmiljø, hvor Isværkets betydning for landing og håndtering af fisk fortælles, samtidig med at IS får dobbelt betydning ved at der etableres en Iscafé, der serverer lokalproduceret is, kaffe, kager, småretter, øl mv.

Målgrupper

Gæster på havnen, lokale og turister, børnefamilier, selskaber

LAKSEKLÆKKERIET

Formidling om aquakultur

Laksens udvikling fra æg til fisk

Det historiske laksefiskeri i Østersøen

Formål

Revitalisering af Lakseklækkeriet, så det genopstår som Center for Østersøens laks. Udover produktion af fiskeyngel, skal klækkeriet formidle laksens biologi, kulturhistorie i Østersøen og betydning for Bornholm samt formidling af arbejdet med at genoprette bestanden.

Indhold

Laksens biologi, kulturhistorie og forsvinden fra Østersøen. Arbejdet med og forskningen bag opformering af lakseyngel til smolt og udsætning af disse.

Erhvervsmæssigt og rekreativt fiskeri på laks før og nu.

Målgrupper

Skoleklasser, ungdoms- og videregående uddannelser, fagfolk, foreninger og organisationer

SKUDEHAVN

Skaber stemning og kulturmiljø på havnen og giver gæsterne et billede af en levende og aktiv havn

Fremvise en samling af traditionelle bornholmske træfartøjer

Danne rammen om flydende café og restaurant

Være udgangspunkt for sejlture på havet – langs kysten

Formål

At skabe den havnestemning på Nexø Havn , som mange turister og gæster forbinder med en havneoplevelse.

Indhold

Stemningsfuld levende havn med skuder/både i forskellig størrelse og med forskellig historie. Skal sammen med andre maritime genstande: Molen, bygninger, ankre, pullerter mv. skabe atmosfære og liv. Skuderne kan danne rammen om sejlads med publikum i sommermåneder og danne rammen for møder, små konferencer og anden erhvervsturisme i skuldersæsonen.

Målgrupper

Strøgturister, gæstesejlere, træbådsentusiaster, børnefamilier, erhvervsturister

SAMARBEJDE MED INTERESSENER

Lokale interessenter og samarbejdspartnere

- Destination Bornholm
- Erhvervs- og handelstandsforening Østbornholm
- Nexø Museum
- Sansåga
- Nexø Isværk
- Sandskulpturfestival
- GourmetBornholm
- H8 Harbour
- Razapaz
- Ivandet

Havnen som lokalt samlingssted

Havnen skal være en base for foreningsliv og innovation, og skal være byens stolthed. Projektet skal styrke de fysiske rammer for fælles mødesteder, der fremmer sociale relationer og inkluderende og ligeværdige fællesskaber.

Oplevelser, formidling og viden skal gå hånd i hånd

Havets By skal give liv og næring til både eksisterende og nye foreninger, til den blå formidling til skoler og institutioner, og til de borgere, der ønsker at komme tæt på havet og de blå aktiviteter.

Interessenter og samarbejdspartnere

Både havnene i Rønne og Nexø er aktieselskaber hvor Bornholms Regionskommune (BRK) ejer næsten alle aktier og med en bestyrelse, der kan træffe beslutninger.

Denne ejerstruktur og en udpeget bestyrelse giver en meget stor beslutningskraft, der gør havnen agil og omstillingsparat i forhold til at tilpasse sig nye muligheder. Derudover er identificeret en række virksomheder, foreninger og enkeltpersoner, som hver især vil kunne bidrage til den videre udvikling af oplevelsesmulighederne.

DE GODE RÅD

Publikum skal tages alvorligt.
De er tænksomme og
reflekterede.

Vadehavscentret 2023

Æstetikken skal bruges til at skabe
interesse og følelser for de store
fortællinger. Æstetikken taler til
følelserne og det åbner for
erindringer

Vadehavscentret 2023

Vær udviklingsorienteret
Bring udendørs arealer i spil
Skab indsigt i gæsternes
oplevelse

Fra Seismonaut 2021

"Kom ind for at komme godt ud"
Skab involvering, opfordr til
bevægelse og giv rammerne for
dialog

Esbjerg Havneskole 2023

Tænk drift ind fra starten

Vadehavscentret 2023

DE FØRSTE SKRIDT OG DEN VIDERE PROCES

På en workshop for projektets følgegruppe afholdt d. 5. september 2023, blev der skabt enighed om følgende initiativer, som kan igangsættes med etablering af lokale arbejdsgrupper.

- Digital formidling (Lydteater, lydvandring på havnen) som kombineres med udstillings- og aktivitetsspor på havnen via brug af eksisterende mobile containere/boder. Sporet kan skabe en sammenhæng mellem nord- og syd-delen af havnen, og således understøtte aktivitet i den sydlige havn i forbindelse med f.eks skudehavn og maritime håndværk.
- Pop-up udstilling om havnens historie (Ud for Nexø Museum). Store udendørs fotostater om Nexø Havns historie
- Skudehavn og maritime håndværk. Åbent værksted i en af de store haller i den sydlige dele af havnen
- Bornholmsk brisling-aften fx ved Gourmet Bornholm og udvalgte restauratører

Projektets følgegruppe består af:

Klaus Hjorth Hansen, Nexø Vodbinderi
Carsten Andersen, Nexø Havn
Pernille Kofod Lydolph, Destination Bornholm
Maria Barslund, Gourmet Bornholm
Gert Rasmussen, Bornholms Lakseklækkeri
Klaus Hansen Petersen, LAG Bornholm

Dette idékatalog for udviklingen af Nexø Havn som Havets By er udarbejdet af Blue Research Aps. Idékataloget indgår som en del af et større FLAG-projekt: Udvikling og fastholdelse af fiskeriaktiviteter på Nexø Havn. Projektejer er Nexø Vodbinderi. Alle fotos er taget af Blue Research eller hentet via Canva.com

